

Landskap: Småland Upptecknat av: Josef Brandting
 Härad: Konga Adress: Hovmantorp
 Socken: Hovmantorps Berättat av: olika personer; se (bak-
 sidan) av uppl. bladen.
 Uppteckningsår: 1948 Född år i

H. G. 8.

Rödbräna.	s. 1.
Färskt björklör med reumatism.	s. 1.
Skyddda pannkaksmjölken för lappkärningar.	s. 1.
Stämna möte med ormar.	s. 4, 6.
Otur med djuren.	s. 5-6.
Debar av djur till visst ändamål.	s. 5-6.
Jäml.	s. 7.
Flagruta.	s. 7.
Offerkast.	s. 8, 9, 10.
Väcka en sovande väfvlige.	s. 8.
Löndagbarn.	s. 8.
Född med segerhätta.	s. 8, 9.
Lätta bort handväsk o. bölder i träd.	s. 8.
Blod från avvättad medel mot skerwan.	s. 9.

ACC. N:R M 0731:/.

Söndagsbarn--etc.

Rödhåriga barn voro gjorda i soluppgången.

Helena Pettersson, Stenborgens född 1849.

Träd.

Far led av svår reumatism i hela kroppen. Bland andra medel, som folk rekommenderade till bot mot sjukdomen var att han skulle taga svettbad, inbäddad naken i färskt björklöv. Mor och vi syskon repade därför björklöv till ett par svettbad i lövet för honom.

Josef Brandting, född 1893. Det hände omkr. 1910.

Tattare - /lappar/.

Lappakäringar tog pannkaksmjölken om man inte var så försiktig att man hade stål i mjölkbyttan första gången man mjölkade kon efter kalvningen. Därefter, ända tills man bakat råmjölks-pannkakorna, måste man hava lock över kärnen vari råmjölken förvarades.

Jenny Johansson, Äng, född 1876.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R

M.10731:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Stämman möte med ormar.

Jätteormen vid Ekebacken.

"En gång höll en väldig jätteorm till vid Ekebacken /invid nuvarande samhällsgränsen/ och trakten däromkring, till skräck och fasa för alla, som måste färdas den vägen fram. Ormen var så illskent att han angrep och förföljde alla som kommo i hans närhet och så stor, att han reste sig för att hugga dem som åkte i häckarna på skjutsarna. Slutligen var det en modig man, som stämde möte med ormen för att söka få dö på honom. Detta tillgick så, att en kniv stacks i marken, vissa formler och besvärjelser uttalades och dag och tid för mötet angavs. Så högg denne man flera högar med stora enestörrar och lejde fyra mödiga män att hjälpa honom slå ormen. Denne kom på utsatt tid. Han gick på stjärten, väste, sprutade etter och var hemsk att skåda. Alla fem männen började genast att slå, de slog av alla krafter, men hur de än slog så vände sig ormen mot den man, med vilken han stämt möte. Denne var ständigt i en fasansfull fara, han ropade därför flera gånger: Kjäre kärar slån kosta vad det kosta vill.

2

ACC. N:R M. 10731:3 Stämman möte med ormar.

Till slut, när de sista enestörarna voro uppslitna och karlarnas krafter uttömda, fingo de äntligen dö på ormen"

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 10731: 4.

forts. 2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

"Vem som vill kan stämma möte med ormar, fast jag varken har för-
sökt eller ämnar försöka göra det. Maria på Nabben, hon var född i
början på 1800-talet, hon kunde det. Om man ser en orm har man bara
att sätta en käpp i marken å säga: Möt mig härx då och då. Men sen
är det bäst han passar tiden för annars så----- /Vad sker ånnars?/
Jo, då kommer det många, en hel mörja, å då kan det gå honom särskilt
illa".

ACC. N:R M.10731:5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Delar av djur----- till visst ändamål.

"Jag hade en svaoger i Ugnanäs, hans kräk di trivdes inte nået så han trodde di var förgoada å han vesste inte va han skolle göra mä dom, men sao hade han en kalv iblann dom, som inte växte nået, den kalven to han å grävde ner i en hola utan te å öa ao han".

David /i Lidhult/ Johansson född 1850.

"Det hade långg varit stor otur med kreaturen i ladugården på ett av Näsatorpen, något otyg måste det bero på. Till slut bröt man opp "tellet" i laggårn och grävde därunder och se, då fann man en bit av en /självdöd/ gris nergrävd där, naturligtvis av någon illasinna. Därefter tog oturen slut.

Oskar Fransson /fr. Näset/ född 1896.

Om en gårdsägare hade otur med kreaturen försökte denne gräva ner ett självdött djur eller del därav på annans äga för att därigenom flytta oturen hemifrån. "Karl Bäck i Ormeshaga Lund hade en ko som dött. Huvudet från denna körde farfar opp med årdern i sin åker. Det hände omkring 1840".

Frans Johansson /Bommerås" född 1870.

ACC. N:R M.10731:6.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Delar av djur-----.

För att skydda djuren från förgörning i ladugården vidtog man följande försiktighetsmått: Man berrade ett horisontalt hål i ladugårdens tröskel och tvingade in en levande orm i hålet, som därefter omsorgsfullt pluggades igen. Lämningar därav har vid ombyggnad påträffats å följande platser inom socknen och i dess gränsocknar:

Ekåsen, Hovmantorp enl. Yngve Gustavsson född 1901.
Holmaberg i Väreuds Nöbbele enl. Tor Krantz född 1902.
Gåtahult i Östra Torsås enl. Josef Brandting " 1893.

Stämma rovdjur- Ormen.

Drängen Klas Sällberg från byn Ugnanäs, född omkr. 1855, hade en övernaturlig makt över ormar. Det berättas från många håll att han många dagar i förväg kunde stämma till stort ormmöte. Han kunde köra dem i par, få dem att lyda andra order, hantera dem hur han ville etc. Kyrkovärd O. Andersson, Ormeshaga/^{f.1858/} har berättat för Frans Johansson att Sällberg stämde flera hundra ormar till Ormeshaga skola. "Han svor så förskräckligt, de leaste Eder i världen".

Glasbl. Gustaf Johansson född 1872.
Frans Johansson f.1870. Hyttmäst. Enok Johansson född 1893.

ACC. N:R M. 10731:7.

Starka.

På 1830-talet härjade trenne tjuvar i Örmeshaga by. Till att hjälpa sig bära tjuvgodset därifrån hade de en väldig bjässe, utrustad med enorma kroppskrafter med sig. Han kallades Järul.

Träd.

Till slagrutor använder man företrädesvis Sälg. Men det går bra även med Vide eller Pil. Man skär en klyngig kvist, skär bort dess toppar så att kvisten blir 40-50 cm. lång, fattar en kvist hårt i vardera handen med handflatan uppåt så att den odelade kviststammen riktas rakt upp i luften, går så över det område där brunnsådra skall sökas. Där kvistens dragning mot jorden kulminerar bör brunnen grävas. Man undersöker dock först om ådror från annat håll möjligen korsar varandra där. Om så är fallet är det givetvis så mycket säkrare och bättre. Så långt från centrum, man känner dragningen i slagrutan, så djup bör brunnen grävas.

Berättaren har på detta sätt tagit ut plats för många brunnar och även upptecknaren har med framgång försökt sig på detsamma.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M.10731:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Offerkast.

"Mor brukade tala om att när hon var ung och tjänade hos Rundbäcks, som bodde lite hitom Växjö, var det en havande kvinna från Furuby socken, som på väg till Växjö blev riven av en varg, vilken tog barnet i henne. På den platsen där hon dog kastade alla förbipasserande var sin risgren, det skulle väl vara som ett slags vårdtecken kan jag tro. På årsdagen av hennes död samlades årligen folket däromkring vid högen och brände den, liksom för att fira minnet".

Om man häftigt väckte en sovande kunde denne lätt bli ~~stum~~.

Söndagsbarn fick gott minne. Född med segerhätta, ägde sådan makt att om det t.æxp. var en skogsbrand och denne tog hättan på sig och ställde sig vid brandgränsen, så gick elden ej förbi honom.

Man kunde sätta tandvärk eller ont för bölder i träd. Den som led därav petade med en sticka eller ett annat vasst föremål i den sjuka tanden eller i böllden och stack därefter detta föremål i ett träd, vartill sjukdomen därigenom överfördes. Om någon högg detta träd så övergick det onda på honom.

V. G. V.

ACC. N:R

M.10731:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Offerkast.

Mina Lönnberg hade varit på hemväg efter ett besök på Sneppen när hon hittades död, sittande på en sten i vägkanten på Jäknaliabacken. Folk trodde att Johanna på Sneppen av svartsjuka hade förgiftat Mina med svavlet från tändspets i kaffe. Passerande bröt en kvist från ett träd eller en buske och kastade på stället där Mina dött, så svärfar Johan Bång brukade tala om att där i början var en hög så stor som en vanlig hökuv- /Hövolm/.

En gång när jag följde fästmon hem så slog det opp eld eller lyse på flera ställen ~~nittanot~~ vid vänstra vägkanten mitt emot där Mina dött. Augusta blev så rädd så jag måste följa henne ända hem till dörren. Jag tog ändå en näve grus å kastade i elden å då knastrade det och lyset spred sig till många ställen.

Födda med segerhätta hade väldig tur för sig i livet.

/Anders Johannesson/

När rånmördaren Frans Magnusson fr. Ormeshaga Lillagård

1841 avrättades i Ingelstad var det många kvinnor både från denna

och andra socknar som i medhavda kärll försökt få lite av hans blod att bota barn för skervan med.

ACC. N:R M.10731:10

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Offerkast.

En långfredag i mitten av 1880-talet var en man från Äng i färd med att köra hem ett "stutalass med knabbar" varvid lasset välte på en backe, som sedan har kallats Stättbacken, varvid Stätt omkom under lasset. Naturligtvis ansågs det allmänt vara en Guds straffdom för Stätts brott mot tredje budet.

På den plats där Stätt ljugit döden kastade alla förbipasserande en risgren varje gång stället passerades. Gubben Olsson på Fridhem, död 1911, fortsatte med detta bruk intill sin död.